

20. YÜZYIL BAŞLARINDA KONYA POLİS TEŞKİLATI: EMNİYET TARİHİNE KATKI

Doç. Dr. Jülide Akyüz ORAT*

İbrahim YILMAZ**

ÖZ

Osmanlı Devletison dönemlerinde emniyet, asayiş işleri konularında yeni düzenlemelere gitmiştir. Tarih boyunca farklı grupların elinde yürüyen güvenlik meselesi artık tek bir elden yürütölmeye çalışılmıştır. Önce İstanbul’da uygulanan düzenlemeler zamanla öлке geneline yayılmıştır. Bu bağlamda 1901-1902 tarihleri Konya Polis teşkilatı açısından önemlidir. Bu tarihten itibaren Konya’da asayiş polis memurlarına emanet edilmiştir. Türkiye’de güvenlik ile ilgili çalışmalar genel itibarıyla incelenmiştir. Yapılan genel çalışmalara katkı sağlamak dışında, Konya polis teşkilatı bu anlamda özel ve örnek bir çalışmadır.

Anahtar Kelimeler; Osmanlı, Konya, polis, emniyet.

THE ORGANIZATION OF THE KONYA POLICE DEPARTMENT IN THE EARLY OF 20th CENTURY: A CONTRIBUTION TO THE HISTORY OF SECURITY

ABSTRACT

Ottoman Empire made some new regulations in safety and public security in its recent periods. The security issue was no longer operated by the different groups instead, a single source was created which aimed to control the security issues. Some regulations were applied in Istanbul and later on it was spreaded to whole country. In this context, the era of 1901-1902 has an important place for Konya Police organization. Starting from 1901-1902, the police officers took the control of the security issues in Konya. These security related studies are examined in a general sense in Turkey. Apart from contributing to the previous general studies, Konya Police Organization has always been one of the good and special examples in this context.

KeyWords: Ottoman, Konya, police, security.

Giriş: Polis Teşkilatının Kurulması

Türk tarihi boyunca en eski devirlerden Tanzimat’a kadar kolluk tarihi ile askeri tarih birbirinden ayrılmaz bir parçadır. Fatih Sultan Mehmet’in 1453’te İstanbul’u fethine kadar *subaşı* unvanlı görevlinin emrindeki askerler dış güvenlik konusuyla beraber iç güvenlik konularında da önemli hizmetlerde bulunmuşlardır. Zamanla subaşı yeniçeri ağasının emrine girmiştir.¹

* Kafkas Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, julakyuz@gmail.com

** Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

¹ Bu konuda Halim Alyot, **Türkiye’de Zabıta**, Kozan Ofset, Ankara 2008.; Hikmet Tongur, **Türkiye’de Genel Kolluk**, Kanaat Basımevi, Ankara 1946.

Tanzimat'ın ilanından sonra her eyalete ve sancağa sadece kolluk işlerinde görevli ve maaşlı zaptiyeler tayin edildi.² Bununla beraber ülke çapında yekpare bir teşkilat kurulamadı. 20 Mart 1845 tarihinde yayınlanan 17 maddelik Polis Nizamnamesi ile bu teşkilat kurulmuş oldu.³

1879 tarihinde emniyet ve asayiş işleri Zaptiye Müşiriyeti uhdesinden alınıp Ser-askerliğe verdi. Bu durumda Zaptiye Nezareti, yeni adıyla Emniyet Genel Müdürlüğü olarak yeni bir teşkilatlanmaya doğru gitti. Uygulama İstanbul'da başlatılmıştı. İstanbul polis teşkilatı günden güne düzenlenmekte ve gelişmekte idi. 1880/1881 yılında İstanbul'un emniyet ve asayişle görevli olan zaptiyeler tamamen kaldırılarak yerlerine polis bölgesi dışında iş görmek üzere jandarma görevlendirildi⁴.

İlk önce İstanbul'da kurulan polis teşkilatı, aynı yıllar içinde taşrada da yayılarak İstanbul teşkilatının gelişimini takip etti. 1898/1899 yılında Edirne, Selanik, Yanya, Erzurum, Sivas, Aydın, Van, Suriye, Beyrut, Ankara, Adana, İzmir vilayetlerinde bir ser-komiser idaresinde polis teşkilatı kuruldu. Bu gelişmeleri 1901/1902 yılında **Konya**, Trabzon, Yemen, Halep, Bağdat, Basra, Musul, Bitlis, Çatalca, Trablusgarp, Mamuratulaziz vilayetlerinde polis teşkilatının kurulması takip etti⁵. 1908'de II. Meşrutiyetin ilanı ile birlikte devlet teşkilatında önemli değişiklikler meydana geldi. Bu süreçten etkilenen Zaptiye Nezareti 1908'de lağvedildi. Nezaretin yerine emniyet ve asayiş işlerinden sorumlu olacak olan Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti kuruldu.⁶

1. Konya Polis Teşkilatı

a) Personel Sayıları

Konya Emniyet Müdürlüğü resmi olarak 1901/1902 yılında kurulmasına rağmen 1892'de Konya'da polisin varlığına dair izler mevcuttur. 11 Kasım 1892'de Dahiliye Nezaretinden Sadarete yazılan belgede; Konya'da komiserlerle beraber 7 polisin olduğu, vilayetin büyüklüğü ve nüfusunun çokluğu göz önüne alındığında yönetimin mümkün olmadığı, mevcut personele 11 personelin daha ilave edilmesi gerektiği bilgileri verilmekte, yani durum değerlendirmesi yapılmaktadır. Bu belge zaptiye teşkilatından polise geçiş sürecinde, henüz zaptiye teşkilatının ortadan kalkmadığı polis teşkilatının ise kuruluş aşamasının ilk evrelerinde olduğu bir döneme rastlamaktadır. Belgede geçen *Teftiş Memuriyeti* kavramı 1864 Vilayet Nizamnamesiyle gündeme gelmiştir.⁷

1892'de Konya'da 7 polis görev yaparken 25 Ekim 1910 tarihi itibarıyla bir başkomiser, dört ikinci komiser, altı üçüncü komiser, sekiz komiser muavini, altmış dört polis memuru

² Tanzimat dönemi ile ilgili gelişmeler için Bkz: Musa Çadircı **Tanzimat Döneminde Anadolu Kentlerinin Sosyal ve Ekonomik Yapısı**, TTK Yayınları, Ankara 1997.

³ Alyot, **Türkiye'de Zabıta**, Kozan Ofset, Ankara 2008, s 29-30.

⁴ Tongur, **Türkiye'de Genel Kolluk**, Kanaat Basımevi, Ankara 1946, s 165-167.

⁵ Tongur, **Türkiye'de Genel Kolluk**, s 167.

⁶ Güler Yarcı, "Osmanlı Polis Kıyafetleri Ve Müteahhit Terziler,(1908-1923)" **TÜRK KÜLTÜRÜNDE TERZİLİK**, S:2/2 Temmuz 2009.

⁷ Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA). Dahiliye Mektubi Kalemi (DH. MKT.) 2014/85.; "Konya vilayetinde maa komiser yedi nefer polis mevcut olduğundan vilayetin cesameti ve nüfusunun kesreti cihetiyle, bununla idare-i maslahat kabil olmadığından mevcuda ilaveten on bir nefer polis istihdamına ve yeniden istihdam olunacak polisler için senevi altmış dört bin kuruş masraf ihtiyacına lüzum olacağı ve bu masraf için de igtam-ı teftiş memuriyetinde istihdam olunmakta olan memurlar kullanılmayıp igtamı teftiş işi polisler için gördürüldüğü halde bunlara verilen paranın karşılık olacağı ifadesine ve neferatına dair Konya vilayeti Meclis-i İdare'sinden tevarüd ile mazbatayı melfufilelemaan takdim kılınmış ve vakta Konya gibi bir milyon nüfusu havi bir vilayette yedi polis ve buna yakın olan Sivas vilayetinin beş polis idaresi kabil olmadığından bunlara..."

olmak üzere toplam 83 personel görev yapmaktadır.⁸ Konya Emniyet Müdürlüğü'nün personel sayısı önemli ölçüde artmasına rağmen, 5 sancağı ve 28 kazası bulunan bir vilayet için henüz çok yetersizdir.

23 Haziran 1913 tarihi itibarıyla Konya'daki polis sayısının önceki yıllara nazaran önemli miktarda arttığı görülmektedir. 1892 yılında kazalar dâhil rütbelilerle beraber 7 olan polis sayısı 1910'da 83 personele ulaşmış, 1913 yılında ise rütbeliler dâhil 146 olmuştur. Fakat bu artışa rağmen özellikle kazalarda ciddi bir personel açığı göze çarpmaktadır. 11082 nüfuslu Akşehir Kazası³ personelle, 7073 nüfuslu Ermenek Kazası¹ personelle, 10325 nüfuslu Bor Kazası² personelle hizmet vermektedir.⁹

Konya merkezde sekiz karakol bulunmakta olup bu karakollarda toplam 64 personel görev yapmaktadır. Yine tabloda söz konusu karakolların personel ihtiyaçları toplamda 27 olarak tespit olunmuştur. Bu karakollardan Feridiye ve Köprübaşı karakolları halen aynı isimle mevcudiyetlerini devam ettirmektedirler. Yakın zamana kadar Konya Valilik binasında, Merkez Karakolu ismiyle faaliyette bulunan ve karakolların Polis Merkezlerine dönüştürülmesi sürecinde kapatılan karakol, Hükümet Dairesi ismiyle anılan karakol olmalıdır. Bu karakolun yeri halen Konya Emniyet Müdürlüğü'nün idari kısımlarından biri olarak kullanılmaktadır.*

Karakolların personel sayıları ile aynı dönemde kazalardaki polis sayıları mukayese edildiğinde karakollardaki personelin yetersiz olmakla birlikte kazalara nazaran normal bir seviyede olduğu, ayrıca her karakolda en az bir rütbeli memurun bulunduğu görülmektedir. Bu durum vilayet merkezindeki karakollara büyük önem atfedildiğini ortaya koymaktadır.

Personel ihtiyacı çok elzem bur durum almıştı. Bu nedenle Konya Valiliği; Konya şehrinin oldukça geniş bir mekân olduğu, bağ ve bahçelerle birlikte dağınık bir görünüm sergilediği, demiryolu güzergâhında bulunması hasebiyle de yabancı ve şüpheli şahısların gelip gittiği gibi sebeplerden bahsederek mevcut sekiz karakola ilaveten 8 ile 10'ar personeli olan iki karakolun daha kurulması gereğini bir tahrirat ile ifade etmiştir. Ayrıca 15 görevlisi olacak şekilde bir adliye karakolunun kurulmasının, bunlara ilaveten Sille ve Kadınhanı nahiyeleri için de birer komiser muavini sorumluluğunda 3 veya 4 memurun görevlendirilmesinin uygun olacağı da bildirilmektedir.¹⁰

1915'e gelindiğinde Konya polis kadrosu 4 ikinci komiser, 23 komiser muavini ve 102 polis memuru olmak üzere toplam 129 personelden oluşmaktaydı. Bu sayı 1913 yılına göre düşüş göstermiştir ki bunun da nedeni vilayetten ayrılan sancaklardır. Örneğin; 4 Nisan 1915

⁸ BOA. Dahiliye Nezareti Emniyet-i Umumiye Muhasebe Kalem (DH. EUM. MH.) 19/22.

⁹BOA. DH. EUM. Muhaberat ve Tensikat Kalem (MTK.) 74/12.

* Bu bilgi Konya Emniyet Müdürlüğü'nden alınmıştır.

¹⁰BOA. DH. EUM. MTK.74/12.; "Birçok bağ ve bahçeleri ihtiva eden Konya şehri vasi ve emakini dağınık bir halde olup gerek muhacirinin ve gerek birçok yabancının gündün güne teksir etmesine ve şimendifer güzergâhu olduğu cihetle hal ve şanı namalun bazı eşhasın da gelip gitmekte olmasına binaen merkez vilayette heyeti zabitanın miktarı kifayeye lüzumu derkar olduğundan, mevcut sekiz karakolhaneden başka vilayetten iki karakolhanenin küşadı ve her karakolhanenin ehemmiyetine göre sekiz ila on nefer polis memuru ikamesi gerekmekte ayrıca bir karakol-ı adliye, bunada on beş polis i'zası temin-i devam-ı inzibati mucib olacağı gibi, mühimce bir kasaba halinde bulunan merkez vilayet mahallesi Sille ve Kadınhanı nahiyeleri için de birer muavin refakatinde üçer dörder nefer polis memuru tefrik ve iğramı lazım geleceği, jandarma mıntikasına memur mülkiye müfettişi Naci bey tarafından tanzim olunan işbu cetvelde muharrer esbabın mevcudesiyle zam olunan polis miktarının ihtiyacı hazıraya muvaffak bulunduğu tasdik olunur."

tarikhinde Konya'dan ayrılan Niğde livasına 1 ikinci komiser,3 komiser muavini ve 11 polis memuru verilerek 14 Nisan 1915 tarihinde bu memurların Konya kadrosundan ilişkileri kesilmiştir. Yeni kurulan Mersin Emniyet Müfettişliğinde istihdam edilmek üzere 24 Ocak 1916 tarihinde 2 polis memurunun daha ilişkisinin kesilmesiyle Konya polis kadrosu 112'ye düşmüştür.¹¹

b) Takviye Kıtaları

1916/17 başında bu ayrılmalardan dolayı karakollar devriye çıkaramayacak dereceye gelmişti. Konya emniyet teşkilatındaki personel yetersizliği teşkilatın desteklenmesi ve takviyesini gerektiriyordu. Emniyet Genel Müdürlüğü bu konuda bir teşebbüste bulunarak 27 Ocak 1916 tarihinde *Polis Takviye Kıtaları* adıyla 100 personel vermiş ve bunlar karakollar arasında eşit olarak dağıtılmışsa da, bu personelden yeterli eğitimleri olmadığı için verim alınamamıştır. Öyle ki bu personelden postacılık veya nöbet hizmetlerinde bile faydalanılamamış, hatta zaman zaman polis memurlarına yük olmuşlardır.

“332 senesi bidayetinde bervech-i maruz kadroda vukubulan tezelzüllerden karakolların mevcudu tenkis ve devriyeleri adeta tatil derecesine getirilmiştir. Gerçi emniyet-i umumiye'nin vukubulan teşebbüsatı üzerine fi 14 Kanun-i sani 331 tarihinde polis takviye kıtaatı namıyla yüz nefer ikmal efradı verilmiş ve bunlar ale'-l müsavat karakollara taksim edilmiş ise de efrad-ı merkumenin talim ve terbiye görmemiş bir takım kesaneden müteşekkil olması hasebiyle postacılık ve nöbet vazifelerinde bile emniyet-i tam hasıl olamamıştır...”¹²

Devriyeler bir polis memuru ile bir takviye personelinden oluşuyordu. Devriye sayısının az, mahallelerin ise geniş olması meydana gelen olaylardan haberdar olunmasını geciktiriyordu.¹³ Polis memurlarıyla takviye kıtaların sayıları ve sahip oldukları silahların cins ve miktarları her ay düzenli olarak Harbiye Nezareti Ordu Dairesine bildirilmekte idi.¹⁴

c) Çarşı ve Mahalle Bekçisi Teşkilatının Kurulması

Diğer vilayetlerde belli bir nizam ve intizam dâhilinde olmasa bile, çarşı ve mahalle bekçileri gerektiğinde polise yardım ediyorlardı. Buralarda eskiden beri çarşı ve mahalle bekçileri olduğu halde Konya'da, sadece çarşıda görev yapan 10–15 kişilik bekçi ve 2 bekçi başından oluşan bir teşkilat görev yapmakta idi. Karakollarda ihtiyat kuvvetinin olmaması bir olaya rastlayan polisin olaya müdahalesini yetersiz kılıyordu. Konya kadrosundaki yukarıda izah edilen azalmalar nedeniyle 1 Mart 1917 tarihinde Meclis-i İdare-i Vilayet tarafından onaylanan ve polis teşkilatı içinde görev yapan Çarşı Ve Mahalle Bekçiliği ihdas edildi. Bu görevliler 40 bekçi, 5 çavuş, 5 tahsildar ve bir tahsil memurundan ibaret olup, bekçilere elbise, kalpak, kundura, palaska ve sopa verilmiştir. Çarşı Ve Mahalle Bekçileri polis teşkilatının bir parçası olarak görev yapmalarına rağmen maaşları başta olmak üzere bazı farklılıklar içeriyordu. Bekçilerin ücretlerinin görev yaptıkları yer ahalisince karşılandığı,

¹¹ BOA. DH. EUM. Seyr ü Sefer Kalemi (SSM.) 10/73.; “331 senesinde Konya kadrosu dört komiser-i sani ile yirmi üç muavin ve yüz iki polis memuru iken 22 Mart 331 tarihinde sadır olan irade-i seniyye-i padişahı üzerine Konya'dan irtibatı fek edilen ve istiklalîyetkesb eden Niğde livasına Nezareti celileninolbabdaki emri üzerine bir ikinci komiser ile üç muavin ve onbir polis memuru tefrik edilerek 1 Nisan 331 tarihinde alakaları kat ve Niğde'ye nakl ettiklerinden Konya kadrosu üç komiseri sani ile yirmi muavin ve doksan bir polise tenzil etmişti. İcra-i ihdas olunan emniyet müfettişlikleri maiyetinde ve Mersin'de istihdam edilmek üzere yine nezaret-i celilenin tahrirat-ı mahsusasinatevfigan iki polis memuru tefrik ve 11 Kanun-i Sani 331 tarihindeirtibatı kat' edilmiş...”

¹² BOA. DH. EUM. SSM.10/73.

¹³ BOA. DH. EUM. SSM.10/73.

¹⁴ BOA. DH. EUM. Memurin Kalemi (MEM.) 69/53.

ücretlerin bina başına alındığı anlaşılmaktadır. Bunun için binalar mıntika mıntika kaydedilmiş, tahsildarlar tarafından senelik bekçi ücretleri makbuz karşılığında toplanmış ve bu işlere nezaret etmesi için de bir *Tahsilât Komisyonu* kurulmuştur.

“Vilayat-ı sairede velev gayri muntazam olsun öteden beri çarşı ve mahalle bekcileri istihdamıyla idare etmekte olduğu halde Konya'nın yalnız çarşısında 10-15 bekçi ile iki bekçi başından ibaret polis dairesi ve çevrelerinden bi-haber la'yüsel bir heyet bulunmakta idi. Derkar olan ihtiyacına binaen olbabdaki kanuna tevfikan talimatnamesi tanzim ve Meclis-i İdare-i Vilayetce de tasdik edilerek 333 senesi bidayetinde teşkilatına başlanmak üzereve Martın birinden itibaren teşkilatına başlanarak elyevm 40 bekçi ve 5 çavuş ile 5 tahsildar ve bir tahsil memuru tayin edilmiş ve bekçilere elbise,kalpık, kundura, palaska, ve sopa imal ettirilerek kendilerine bir şekl-i resmi verilmiş ve oldukça inzibat-ı memlekete tesir etmiştir merbut talimatnamesinin mütalaasında da keyfiyet müsteban olacağı üzere bekçi ücreti resmi, matbu,ve muarref makbuz mucibince tahsildarlar marifetiyle tahsil edilmekte olduğundan Konya şehri dahilindeki bilcümle mebani tahakkuk müfredat defteri mucibince mıntika mıntika kayd ve zapt edilmiş ve her mebaniye aid senevi bekçi ücreti tahakkuk ettirilmiş ve tahsilata nezaret itmek üzere tahsilat komisyonu tayin edilmiştir.”¹⁵

Memur sayısını arttırmak için Trablusgarp ve Balkan Savaşları sırasında Osmanlı hâkimiyetinden çıkan topraklarda görevli polislerden istifade edilmiştir. Bunların bazıları genelde ülke içerisinde özelde ise Konya Emniyet Müdürlüğü bünyesinde değerlendirilmiştir.¹⁶

d) Süvari Polis Memurları

Emniyet hizmetlerinin yerine getirilmesinde ulaşım hızı önemlidir. Ulaşım imkânlarının çok zayıf olduğu bir dönemde, at en hızlı ulaşım aracıdır. Bu durum dikkate alınarak Konya'da bir atlı polis teşkilatı kurulması için girişimler olmuştur. 29 Aralık 1912'de Konya Emniyet Müdürlüğünden Dâhiliye Nezaretine süvari polis birliğinin kurulması ile ilgili gerekçeler yazılı bildirilmiştir.

“...Nefs-i Konya şehrinin vesiat ve ekseri çapkınlık yüzünden eksik olmayan münaza'at ve mücarehatüzerine civarındaki polis mevakiinden telefonla haber verilen vukuat mahallerine merkezden derhal yetişmek mümkün olmadığı gibi devr ve teftişide piyade ile temin kılınmakta ve binaenaleyh vukuata meydan bırakmamak ve hudusu halinde mütecasirlerini hemen yakalamak için süvariye ihtiyaç görülmekte olduğundan...”¹⁷

Konya şehrinin genişliği ve çoğunlukla çapkınlık yüzünden çıkan anlaşmazlık ve yaralamalar sebebiyle çevre polis mıntikalarından yardım istendiğinde, ayrıca kazalardaki polis birimlerinin teftişi gerektiğinde bu işlerin süvari polisle yapılmasının uygun

¹⁵ BOA. DH. EUM. SSM. 10/73.

¹⁶ BOA. DH. EUM. MEM. 37/10;“Mevaki-i harbiyeden gelip muvakkaten burada istihdam edilenlerle bulunduğu sınıfın vazifesini ifaya iktidarı gayri müsait olmasına binaen tenzili sınıf edildiği mukaddemantevarihimuhelifede arz olunan kıdemli ve kıdemsiz muavinlerle polis memurlarının 24 Temmuz 329 tarihli tahriratı alileri mucibince mürettebatı asliyesine kayd olunarak mürettebatı sabıklarındaki atik ve buradaki cedid künye numaralarıyla ismi ve memuriyetlerini cedvelmerbud'u takdim huzuru alileri kılınmış olmakla künyelerine şerh verilmiş.....ve mütebaki polis namzedleride tayin bulunduğundan bir haftaya kadar elbise ve levazım-ı sairelerinin irsali hususunda...”

¹⁷ BOA. DH. EUM. MEM.23/1.

olacağı belirtilmektedir. Bu yazıya Emniyet Genel Müdürlüğüne ödenek yokluğu sebebiyle olumsuz cevap verilmiştir.¹⁸

Ancak 1916/1917 yılında Konya’da süvari polislere rastlanmaktadır. Bir komiser muavininin emrinde görev yapan 7 polis memurundan ibaret süvariler bir karakol teşkil ediyorlardı. Kendilerine verilen mahallelerin inzibatından sorumluydular. Aynı yıl içerisinde komiserlerden oluşan bir kurul, Konya’nın böyle bir süvari mıntikasına ihtiyacı olmadığı, süvarilere ancak bazı merasim ve büyük hadiselerde ihtiyaç olacağı yönünde fikir ederek süvari kuvvetinin mıntikasının komşu karakollara taksim edilmesine ve personelinin de müteferrikaya (merkezi nezarethane) dönüştürülmesine karar verdi.¹⁹ 1919’da Konya Emniyet Müdürlüğü bünyesindeki süvari polislerin atları için verilen arpa ve saman bedellerinin arttırılması yönündeki talepten atlı süvari polislerin bir süre daha hizmet verdiği anlaşılmaktadır.²⁰

e) Personel Maaşları

Sadece Konya polisi için değil ülke genelindeki diğer polisler için de en önemli mesele maaşı. 25 Ekim 1910 tarihi itibarıyla Konya Vilayeti kadrosunda görevli toplam 83 personelin maaşlarının belirlenmesinde günümüzdeki gibi personelin eğitim durumu, medeni hali, çocuk sayısı, kadro derecesi vb. maaşı etkileyen faktörler bulunmamaktadır. Maaşı belirleyen memurun rütbesidir. Ayrıca rütbeler arasındaki maaş farkı oldukça dikkat çekicidir. Günümüzle kıyaslırsak baş komiser ile polis memuru arasındaki maaş farkı %15–20 civarındayken 1910 yılında bu fark %150’dir. Diğer rütbeler arasında da önemli maaş farkları vardır. 1919 yılına gelindiğinde polisler için iyileştirme olarak pahalılık zammı ve ekmek bedeli adı altında yeni ödemeler yapılmaktaydı.²¹ Ekim 1910 tarihinde Başkomiser 1000, ikinci komiser 800, üçüncü komiser 700, komiser muavini 500 ve memur 400 kuruş aylık almaktaydı.²²

Emniyet Müdürlüğü’nün hesap dairesi teşkilatın lojistik işleriyle ilgilenmekteydi. 24 Nisan 1916 tarihinde Adana’dan Konya’ya tayin olan Cemal Bey müdüriyet yazı işlerinde bazı düzenlemeler yapmıştır. Bunun haricinde Cemal Bey, hesap dairesinin maaşları maliye aracılığıyla ödedikten sonra bordroları düzenli olarak arşivlemediği, demirbaş eşya ve depo defterlerini tutmadığı tespit edilmiş, bunun üzerine gerekli defterleri bastırarak hesap dairesinin iş ve işlemlerini kayıt altına almış, ayrıca adli, idari ve hesap dairelerine İtalyan usulü dolaplar yaptırarak önceden bürolarda topar halinde bulundurulmuş evrak ve yazışmaları tasnif ettirip dolaplara koymuştur.

Cemal Bey sadece bununla kalmamış, 1914 senesinde kurulan *Polis Tasarruf Sandığı*’nda da düzenlemelere gitmiştir. Tasarruf Sandığı’nın, nizamnamesine aykırı olarak

¹⁸ BOA. DH. EUM. MEM.23/1.

¹⁹ BOA. DH. EUM. SSM. 10/73.; “Yedi polis ile bir muavinden ibaret bulunan süvari memurları evvelce bir karakol teşkil etmekte ve kendilerine tefrik edilen şehir kısmındaki mahallelerin inzibatıyla iştigal etmekte iken Konyanın böyle süvari mıntikasına ihtiyacı olmadığı ve ancak umumi devriyede ve bazı merasim-i ihtifalde ve bir hadise-i mühimme vukuunda istihdamı muvafık olacağı komiserlerden mürekkep teşekkül iden komisyonca takrir ederek mahalleleri mücavir bulunduğu karakollara taksim ve süvari heyeti de esbüsvar olmayarak müteferrikaya tahvil edilmiş...”

²⁰ BOA. DH. EUM. MH. 260/27.; “Konyada müstahdem süvari polis memurlarına verilmekte olan arpa ve saman miktarının arttırılmasının mümkün olmadığı”

²¹ BOA. DH. EUM. MH.194/93.; “Konya vilayetine polis memurlarının pahalılık zammı ve ekmek bedeli havalenamesinin gönderilmesi”.

²² BOA. DH. EUM. MH. 19/22.

seçim yoluyla seçilen bir başkan ve iki üye tarafından idare edildiği, sekreteryasının adli kısma bakan mukayyid tarafından, veznedarlığının ise bir polis memuru tarafından yürütüldüğü, kayıtlarının düzgün tutulmadığının tespiti üzerine gereken defterler bastırılarak kullanılmaya başlanmıştır. Sandığın kuruluş nizamnamesine uygun olarak yönetim hesap dairesine verilmiştir. Sandığın menfaati göz önüne alınarak nakit mevcudu İktisat Bankası'na % 5 faizle yatırılmıştır. Tüm bu düzenlemeler yapıldıktan sonra bir de sandık idare meclisi kurulmuştur.²³

f) Polislerin Kullandığı Silahlar

Emniyet birimleri için kullanılan silahlar oldukça önemlidir. Silah ile polis memuru bir bütündür adeta. 1917 Haziranında Konya merkez ve bağlı kazalarda 99 polis memuru ve 93 ikmal efradının görev yaptığı, polis memurlarının Browning marka, ikmal efradının ise Şınaydır marka silah kullandıkları aşağıdaki tablodan anlaşılmaktadır. Kullanılmayan ya da kullanmaya elverişli olmadığı düşünülen 8 adet Şınaydır ile 9 Adet Browning marka silah ise depoda muhafaza edilmektedir.

Polislerin kullanmış oldukları Browning marka silahlar Belçika yapımı olup, Sultan Mehmet Reşat tarafından satın alınarak polisin hizmetine sunulmuştur. Silahın üzerine Sultan Reşat'ın tuğrası işlenmiş olduğundan dolayı *Tuğralı Polis* olarak bilinir. Osmanlı'dan günümüze kadar çokça kullanılan, hala halk arasında mevcut bir silahtır.²⁴

g) Üniformalar

Polislerin görev yaptıkları bazı ortamlarda tanınmaları, olaya müdahale ederken devletin görevlisi olduğunun taraflarca bilinmesi veya caydırıcılık unsurunun gerçekleştirilmesi gibi sebeplerle üniforma giymeleri esastır.

1909 yılı polis nizamnamesinde komiserlere, komiser muavinlerine ve polis memurlarına resmi elbise verilmesi bu elbiselerin ilgililerce iyi kullanılmaları, elbiselerin kullanım süresi dolmadan görevden ayrılanların elbiseyi iade edecekleri hükme bağlanmıştır. Nizamnamede sivil memurlardan da bahsedilmekte ve bu memurların kıyafet ihtiyaçlarının da devlet tarafından karşılanacağı ifade edilmektedir.²⁵

20. Yüzyıl başlarında Osmanlı polisinin kıyafeti pantolon, ceket ve kaputtan oluşuyordu. Başlarına fes, kalpak veya serpuş takıyorlar; ayaklarına çizme veya potin üzerlerine ise mevsimine göre muşamba pelerin giyiyorlardı. Pantolon ve ceketle kullandıkları kılıçlar için sırma, püskül, kordon, apolet gibi aksesuarları vardı. Ceket düğmeleri aynı zamanda aksesuar olarak da düşünülmüştü. Palaska, kemer ve bir kılıç çeşidi olan meç takarlar, teçhizat olarak

²³ BOA. DH. EUM. SSM. 10/73.; "330 senesi mayısında Konya'da tesis edilen polis tasarruf sandığı olbaddaki nizamnamesine mugayir olarak intihab suretiyle tayin edilen bir başkan ile iki azadan mürekkep heyet idaresi tarafından idare olunmakta ve kism-i adli mukayyidi tarafından muamelatı tedvir idilmekte ve nakdi mevcudesiahz-ü kabz yani veznedarlık vazifesi bila kefil bir polis memuru tarafından ifa idildiği ve kuyudatı bir takım gayri matbu ve gayri muntazam adi defatire geçirilmekte olduğu görülerek kanun-ı evvel 332 tarihinden itibaren numuneleri tertip ve defatiritaht ittirilerek nizamnamesinin ahkamına tevkifan muamelatı heyet-i idareye yani hesap dairesine tevdi idilmiş ve kuyudatı tanzim ve ıslah ittirilmiştir makul bir veznedar tayin olunacağı gibi sandığın istifadesi için nakd-i mevcudesi iktisat bankasına hesab-ı cari suretiyle yüzde beş faizle teslim ittirilmiş ve meclis-i idaresi teşkil olunmuştur."

²⁴ M. Tayfun Acarlı, Osmanlı İmparatorluğu Döneminden Bugüne Emniyet Hizmetlerinde Kullanılan Silahlar, Çağın Polisi Dergisi, S:5 2009.

²⁵ Yarcı "Osmanlı Polis Kıyafetleri ve Mütעהhit Terziler", s 7.

tabanca ve düdük taşırlardı. 1900’lü yılların başında merkez ve taşra polisleri farklı üniformalar giyiyorlardı. İstendiği halde tek tip kıyafete geçilememişti.²⁶

Konya Emniyet personeli yaz ayları için yazlık elbise, apolet, meç ve palaska kullanmakta idi. Bu ihtiyaçlar Genel Müdürlük tarafından karşılanıyordu.²⁷

h) Polislere Verilen Taltif Ve Cezalar İle Personelin Özlük İşleri

Her kurumda olduğu gibi emniyet birimleri içinde teşvik amaçlı ödüllendirmeler ile disiplin ve kurum içi düzeni sağlamak amaçlı cezalandırmalar söz konusudur. Bu uygulamadan Konya polis teşkilatı da nasibini almıştır. Ayrıca kurum personeli hakkında tayin, terfi, izin, rapor v.b. işlemlerde bulunmaktadır. 1913 yılı Ağustos –Kasım ayları arasında Konya Emniyet Müdürlüğünde kayıtlara göre 12 personel cezalandırılmış, 3 personel ise taltif edilmiştir.²⁸

Cezalar genellikle yevmiye kesimi şeklinde uygulanmıştır. Görevde uyumak, meslektaşlarıyla uyumsuzluk, meslek terbiyesiyle uygun olmayan mahallede oturmak suçlarına bir günlük yevmiye kesimi cezası uygulanmıştır. Görev yerini terk etme suçuna iki günlük, vazifesini suistimal etme suçuna ise kınamayla birlikte beş günlük yevmiye kesimine ilaveten 9 günlük maaş terki cezaları verilmiştir. Günümüzde görevde uyumak, görev yerini terk suçlarına 24 ay kıdem tenzili cezası, meslek terbiyesine uygun olmayan mahallede oturmak suçunun karşılığı sayılabilecek, hizmet dışındaresmi sıfatın gerektirdiği saygınlığı ve güven duygusunu sarsacak eylem ve davranışlarda bulunmak suçuna 6 ay kıdem tenzili cezaları verilmektedir.²⁹

Yine söz konusu dönemde üç personel ödüllendirilmiştir. Örneğin; Mustafa Hulusi Efendi adlı memur 31 Temmuz 1919 tarihli Emniyet Genel Müdürlüğü’nden Konya Emniyeti’ne yazılan belge ile Emniyet Genel Müdürlüğü’nce maaşla ödüllendirilmiştir.

*“Süleyman namı şahsın meçhul bulunan katili Hüseyin Ali Oğlu Mustafa’yı zahire ihraç ve derdestine muvaffak olan Konya vilayeti mürettebatından 56 numaralı polis memuru Mustafa Hulusi efendinin bir maaş nisbetinde mükâfat-ı nakdiye ile icra-i taltifi müdüriyet-i âlice tensib için...”*³⁰

Osmanlı polis teşkilatında görevli polislerin günümüzdeki uygulamaya benzer şekilde siyasetle uğraşmaları yasaktı. Bu babdan olmak üzere mesleğe girmeden önce üyesi buldukları siyasi partilerle her türlü alakalarını kesmeleri gerekmektedir. 22 Eylül 1912’de Konya polis memurlarından İbrahim Hakkı, daha önceden üyesi bulunduğu İttihat ve Terakki Partisi’nden ayrılacağını ve bundan sonra zamanını ve düşüncesini memuriyetine hasredip, memleket menfaatlerine zarar veren parti anlaşmazlıkları ve hırslarına karışmayarak tam bir tarafsızlıkla görev yapacağını taahhüt etmektedir.³¹ Alaaddin Karakolu’nda görevli yirmi beş

²⁶Yarç, “Osmanlı Polis Kıyafetleri Ve Mütahhit Terziler”, s 7-8

²⁷ BOA. DH. EUM. Levazım Kalem (LVZ.) 23/53A.; “Konya polis müdüriyetine gönderilen yazlık elbise, apolet, meç, ve palaskaların mürettebata dağıldığı.”

²⁸ BOA. DH. EUM. MEM.41/11.

²⁹Emniyet Örgütü Disiplin Tüzüğü.

³⁰ BOA. DH. EUM. MEM.194/70.

³¹ BOA. DH. EUM. MEM.18/21.; “Bundan evvel müntesip bulunduğum ittihad fırkasından kat’-ı devam ve alaka ettiğimi ve fimab’ad vazife-i memuriyetimi hasr-ı evkat ve efkâr ederek menafi-i memleketi ihlal eden fırka ihtirasat ve ihtilafatına iştirak ve müdahale etmeyerek kemal-i bi taraf ile ifa-yı vazife edeceğimi temin ve taahhüt ederim. Konya polis memurlarından İbrahim Hakkı”.

numarada kayıtlı polis memuru Mehmet Emin, daha önceden hiçbir partiye üye olmadığını, bundan sonra da olmayacağını sadece memuriyeti ile iştilal edeceğini tarafsızlıkla görev yapacağını taahhüt etmektedir.³²

2. Teşkilatın Lojistik Durumu

a) Hizmet Verilen Binalar

1913 yılında Konya Emniyet Müdürlüğü, valilik binasının (söz konusu bina halen Konya Valiliği olarak hizmet vermektedir) alt katında hizmet vermekte olup, dört oda bir yatakhane ibarettir. (1913 tarihli nizamnameye göre polisler haftada bir gün izinli olarak evlerine gidiyorlar, diğer zamanlarda görevli oldukları yerlerde kalıyorlardı.)³³ Yetersiz olan fiziki mekânlar, teşkilattaki yeni yapılanmayla idari ve adli kısımlar için gereken yeni odalar nedeniyle tamamen yetersiz hale gelmişti. Yatakhanein zemin katta olması, lağım akıntıları duvar ıslanmalarını beraberinde getiriyordu. Komiserler içinde sağlıksız oda koşulları söz konusuydu. Mevcut yerlerde polisin yatırılmasının ve hizmet gördürülmesinin imkânsızlığı vilayete bildirilmişse de, binada başka oda bulma imkânı bulunamadı. Şehirde Emniyet Müdürlüğü için kiralanabilecek bina bulma imkânı da azdır. Ancak yine de polis müdüriyeti için bina kiralanması hususu Genel Müdürlüğe yazılarak aylık 1000 kuruş kira ücretinin 1914 yılı bütçesine aldırılması istenmiştir.³⁴

Valilik binasında bulunan yatakhane yeterli olmadığı için Ertuğrul otelinde polisler için bir oda kiralanmıştı.³⁵ Emniyet müdürlüğünün hizmet binası olmadığı gibi karakollar da devletin binası olmayıp, vatandaştan kiralanmaktaydı. 8 Ağustos 1914 tarihinde yapılan bir yazışmayla Konya emniyetinin merkez ve bağlı kazalardaki mevcut karakolların aylık kira bedelleri bildirilmiştir.³⁶ 19 Nisan 1919'da Alaaddin karakolunun kirasının arttırılması için bir havale name gönderilmiştir.³⁷

b) Demirbaşlar

Kurumların sahip oldukları demirbaş eşyalar, kurumların çalışanlarına ve iş sahiplerine sağladığı imkânları gösterdiği gibi, kurum çalışanlarının görevlerini yaparken sahip oldukları imkânlar hakkında da bilgiler içerir. Konya Emniyetinde de gerek merkezde gerekse diğer

³² BOA. DH. EUM. MEM. 18/21.

³³ Ömer Faruk Tutkun, **Tarihi Süreç İçerisinde Türk Polis Teşkilatının Kuruluşu, Organizasyonu, Fiziksel Yapılanması, Aday Seçme Şekli, Eğitim Programları ve Eğitim Süreçleri Üzerine Bir Araştırma**, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Niğde 2002, s 117.

³⁴ BOA. DH. EUM. MH. 70/85.; “..hükümette polis için alt katta tefrik edilen daire dört oda bir yatakhane ibarettir polisler mahsus yatakhanein zemin katta olmasına mebni mahalli lağm bulunduğundan duvar ıslanmasına ve teşkilat-ı cedide icabı polisin kısmı adli ve idari muamelatı içinde müstakil iki üç odaya daha ihtiyacı bulunduğundan bu cihet vilayete arz edilmiş ise de halen imkanı oda bulunmadığından ayrıca bir polis dairesi isticarı bildirilmektedir şu hali ile polisin muamelatı inzibatiyesinin ...matlubedeceryanı mümkün olamayacağı cihetle tahsis edilenpolisin yatırılması ve vazife gördürülmesi muvafık olamayacağı ve hatta komiserlere bile şerat-i sıhhiyeye muvafık bir oda tahsis edilememektedir hükümet dairesinde faza bir oda bile bulunamayacağı makamı vilayete takdim edilmiş olmasına rağmen her halde polis müdüriyeti için ayrı bir daire isticarına şiddetli lüzum görülmüştür bu sebeple şehri bin kuruş isticarla şeraid-i sıhhiyeye muvafık bir daire bulabilecek imkanı bulunduğundan polis müdüriyeti için gönderilen tahsisatın 330 senesi bütçesineidhali ve kabulü elzemdir”

³⁵ BOA. DH. EUM. MH. 164/20.

³⁶ BOA. DH. EUM. MH. 88/42.

³⁷ BOA. DH. EUM. MH. 189/20.; “Konya vilayeti Alaaddin polis karakolhanesinin kirasının arttırılması ve havale namesinin gönderilmesi.”

birimlerde günün imkanlarıyla örtüşen demirbaşlar kullanılmıştır. 20 Ağustos 1916 tarihi itibarıyla Konya Emniyet Müdürlüğü birimlerinde demirbaş olarak genellikle masa, sandalye, perde, saat, yazı takımı, soba gibi malzemeler bulunmaktadır. Bu durum birimlerin, kendi görev alanlarıyla ilgili özel alet, eşya vb kullanmamalarından kaynaklanıyor olmalıdır.³⁸

Birimlerde telefon ve aydınlatma için lambalar bulunuyordu. Isınma ise sobalarla sağlanıyordu. Bunların dışında Konya Emniyet Müdürlüğü uhdesinde 1915'te bir adet otomobil,³⁹ 1916 tarihinde ise çift atlı bir adet fayton hizmet vermekte olup aylık masrafı on liradır.⁴⁰ Emniyet müdür vekilinin odası diğer odalara göre daha görkemlidir. Müteferrikada (merkezi nezarethane) bulunan 3 adet âdi tahta kanepenin gözaltındaki şahısların oturmaları için kullanılması muhtemeldir.

c) Telefon Kullanımı

Polisiye hizmetlerde iletişim hayati önemdedir. Osmanlı emniyet teşkilatı bu konuya gereken önemi vererek imkânların kısıtlı olduğu bir dönemde birimlerini telefonla birbirine bağlamıştır. 18 Kasım 1914 tarihi itibarıyla Konya Emniyet Müdürlüğü'nün⁴¹ 15,399 km telefon hattı vardır. Bunun sadece 2 kilometresini hükümet döşemiş, kalan hattın ücreti halk tarafından karşılanmıştır. Döşenen hattan bu telefon sisteminin kurum içi bir hat olduğu anlaşılmaktadır. Livalar dâhil olmak üzere 4 adet santral, 8 adet saha makinesi, 12 adet duvar makinesi vardır. Bunlardan sadece 2 santral 1 saha makinesi ve bir duvar makinesi hükümet tarafından alınmış diğerleri halk tarafından hibe edilmiştir. Tüm bu telefon sisteminin yıllık masrafı 5800 kuruştur. Özellikle santral operatörlüğü için hususi memur olması gerekirken merkez ve livalarda böylebir görevli görülmemektedir. 23 Haziran 1917 tarihi itibarıyla telefon memurluğuna polis memuru Zeki Bey vekâleten bakıyordu.⁴²

Birimlerin demirbaş eşyalarının incelendiği bölümde de görüldüğü gibi 20 Ağustos 1916 tarihi itibarıyla merkez vilayet teşkilatındaki emniyet müdür vekili odası, müdüriyet kalemi, idari kısım kalemi ve müteferrikada telefon mevcuttur. Ayrıca sekiz karakoldan süvari karakolu hariç yedisinde telefon vardır.⁴³

d) Fotoğraf Makinesi

Zamanın teknolojik imkânlarından yararlanmak polis için vazgeçilemeyecek bir noktadadır. Teknik donanım polis için hem olay çözümünde hem de şüphelinin yakalanması için gereklidir. Dünyada henüz çok yaygın olmayan fotoğraf makinesi Osmanlı ülkesinde de yaygın değildi. Ancak, 24 Temmuz 1918 tarihinde Konya Emniyet Müdür Vekili Mazlum Bey Emniyet Genel Müdürlüğüne diğer ihtiyaçlarla birlikte bir adet fotoğraf makinesi de talep etmiştir.

³⁸ BOA. DH. EUM. LVZ.69/50.

³⁹ BOA. DH. EUM. MH. 105/62.; “Konya polis müdüriyetine aid otomobile levazım-ı umumiye saraçhane anbarından alınan lastiklerin bedeli için havale name talebi”

⁴⁰ BOA. DH. EUM. LVZ. 136/45.; “Konya polis müdüriyeti için gereken çift atlı bir faytonun aylık masrafı için aylık on liranın gönderilmesi.”

⁴¹ BOA. DH. EUM. LVZ. 26/7.

⁴² BOA. DH. EUM. MH. 157/9.; “Konya vilayeti polislerinden olup üç dört seneden beri telefon memurluğunda vekâleten istihdam edilen Zeki beye vekâlet maaşı verilmesinin gerekmediği”

⁴³ BOA. DH. EUM. LVZ.69/50.

Emniyet Müdürü Mazlum Bey yazısında; Konya vilayetinde gün be gün şahit olunan olayların faillerinin sabıkalılarından olduğunu, özellikle eski adetlerden sayılan ve halk arasında *oturak* olarak adlandırılan kadın oynatmak ve bu yüzden çıkan olaylara karışan kişilerin, bu işleri alışkanlık haline getiren kişiler olması hasebiyle idari kısımda bu kişiler hakkında dosya oluşturulmuş olsa bile, hem bu olaylara karışan kişilerin hem de rakkase kadınların fotoğraflarının alınmasının kamu güvenliği için faydalı olacağını belirtmektedir. Yani burada bir şüpheliler listesi oluşturulabilmesi için fotoğrafın elzem olduğu vurgulanmaktadır.⁴⁴ Talep edilen fotoğraf makinesi ve malzemeleri 22 Eylül 1918 tarihinde Genel Müdürlüğün Levazım Müdüriyeti ambarından teslim alınmıştır.⁴⁵

20. Yüzyıl başlarında Osmanlı polisi parmak izinden (daktiloskopi) de faydalanmaktaydı. 17 Eylül 1910 tarihinde İstanbul Polis Müdüriyet-i Umumiyesinde parmak izi işleriyle ilgilenmek üzere Daktiloskopi Şube Reisliği adıyla bir birim kuruldu. Parmak izi uygulamasının ülke sathına yayılması için öncelikle polis okullarına ders konarak kadro personeli de burada eğitime başlandı. Fakat polis okullarında teorisi verilen derslerin pratik uygulaması yapılamayınca istenilen sonuç alınamadı. Bunun üzerine bu usul yerine vilayet ve bağımsız livalardan seçilen memurlar İstanbul Polis Müdüriyet-i Umumiyesinde kurulmuş bulunan Daktiloskopi şubesinde hizmet içi eğitime alınmaya başlandı.⁴⁶

12 Temmuz 1913 tarihinde söz konusu hizmet içi eğitime Konya'dan da personel katılmış ve bu personeleğitimini başarıyla tamamlamıştır. En az bu tarih itibarıyla Konya polisi parmak izinden faydalanıyordu.⁴⁷

3. Asayiş Olayları

a) Konya Vilayeti Hakkında

Konya, 1466'da Karamanoğulları'ndan alınarak yeni oluşturulan Karaman Eyaletinin merkezi haline getirilmiştir. Karaman Eyaleti ve onun merkez sancağı Konya, Osmanlı sultanlarının önem verdiği merkezler olmuş, 1563'e kadar şehzadeler buralara vali olarak atanmışlardır. 19.Yüzyılda Konya'nın idari yapısında ülke genelinde olduğu gibi bir takım değişiklikler yapıldı. 1858'de vali ve kaymakamların görev ve yetkilerini düzenleyen bir talimatname çıkarıldı. Buna göre ülke; eyalet, sancak, kaza ve köylere ayrılmıştır. Vali vilayetin, mutasarrıf sancağın, kaymakam ise kazanın yöneticisi olarak belirlenmiştir. Vilayet Nizamnamesi ile Karaman Eyaleti kaldırılarak Konya Vilayeti oluşturuldu.1870'de ilan edilen *İdare-i Umumiye-i Vilayet* kanunu ile idari yapıya kazaların bir alt birimi olarak nahiyeler

⁴⁴ BOA. DH. EUM. LVZ.43-A/81.;“...dahl-i vilayette yevmen fe yevmenmeşhud olan ceraim faillerinin sabika-i mükerrere ashabından olmasına ve bilhassa adat-ı kadimedenma'dud olan oturak namıyla beynennas maruf kadın raks ittirmek ve bu yüzden bir çok ceraim vukuuna sebebiyet virmek gibi ahval mütevaliyen tekrar eylemekte olmasına ve faillerin ahval-ı mezkureyiitihad iden takımından bulunmasına binaen efal-i mezkure başlı başına bir cürm teşkil etmektedir bunun kısm-ı idaride ayrıca dosya teşkil ittirilmiş ise de bu gibilerin ve rakkase olan kadınların fotoğraflarında ahzülüzum görülmekte ve bu hususta dairemizce bir güne tahsisat olmadığı gibi fotoğraf makinesi dahi mevcut bulunmamasına binaen eşhasın malum olmaması takibat-ı zabıtayı iskal ve mürrur-ı zamanla hukuk-i umumiyenin ziyarı istilzam eylemektedir ehemmiyeti meseleye ber maruzat-ı sabıkaya binaen bir adet fotoğraf makinesinin maa teferruat irsali hususuna”

⁴⁵ BOA. DH. EUM. LVZ. 43/93.; “Konya polis dairesinde istimal idilmek üzere levazım müdüriyeti anbarından fotoğraf alat ve edavatı alındığına dair ilm uhaber.”

⁴⁶ Eyüp Şahin “Osmanlı'dan Cumhuriyete Türk Polisinin Eğitimi”, *ÇAĞIN POLİSİ DERGİSİ*, S: 98.

⁴⁷ BOA. DH. EUM. MTK. 3/8.;“Suriye, Konya, Erzurum, Kastamonu, Kudüs-ü Şerif ve Trabzon vilayeti polislerinden olup İstanbul'a daktiloskopi tahsiline gönderilen eşhasın tahsillerini başarıyla tamamladıkları..”

eklenmiştir. 1867’de ilan edilen vilayet nizamnamesine göre Konya Vilayeti beş sancaktan oluşmaktaydı. Bunlar Konya, İçel, Niğde, Isparta, Teke sancaklarıydı.⁴⁸ Yine bu tarihte Konya Vilayeti’nin 28 kazası ve 35 nahiyesi vardır. Ancak Konya Vilayeti’nin taksimatında sonraki yıllarda bazı değişiklikler olmuştur. Örneğin 1892’de Burdur, 1911’de Niğde ve Teke Sancakları 1915’te ise Hamid Sancağı vilayetten ayrılmıştır⁴⁹.

1913 yılı itibarıyla Konya 3 livası ve 26 kazası olan oldukça büyük bir vilayet merkezidir. Nüfusu 55648 olan merkezde toplam 66 polis görev yapmaktadır. Yani şehrin büyüklüğü ile memur sayısı arasında bir denge söz konusu değildir. Şehir geniş bir kuruluşa sahip olup, dağınık görünümündedir. Şehrin zamanın en önemli ulaşım aracı olan demiryolu güzergâhında olması şüpheli şahısların kolaylıkla gelip gitmelerine müsaittir. Ayrıca muhacirlerin yoğun olarak geldikleri bir yerdir.⁵⁰

20. Yüzyıl başları Osmanlı Devleti’nin en zor yıllarını yaşadığı bir dönemdir. Trablusgarp, Balkan, Çanakkale ve Birinci Dünya Savaşları’nın yaşandığı bu dönem toplumun sosyo-ekonomik yapısına da zarar vermiş, içerideki emniyet ve asayişini de olumsuz yönde etkilemiştir. Zaten dağınık olan yapılarında ise gerekli güvenlik tedbirleri alınmamıştır.⁵¹

1913 yılı itibarıyla Konya’nın genel asayiş durumu için çoğunlukla görülen suç cinsleri sarhoşluk, yaralama, fuhuş olarak dikkat çekmektedir.⁵² Vilayet genelinde 71 meyhane vardır, bunların 20’si merkezde, 27’si Ereğli’de 24’ü ise diğer şehirlerde dir. Şehirlerin suç yoğunluğu açısından birbirlerinden oldukça farklı oldukları göze çarpmaktadır. Akşehir’de yıllık olarak 1000 kişiye 8,6 suç düşerken, komşu kaza olan Ilgın’da 1000 kişiye 26,7 suç düşmektedir. Bu oran Beyşehir’de 46,8 e, Kaş’da ise 131’e çıkmaktadır. Vilayet genelinde ise yıllık olarak 1000 kişiye düşen suç sayısı 14,1’dir.

b) Suç Önleme Faaliyetleri

Polislik hizmeti genel olarak suçun işlenmesini önlemek ve alınan tedbirlere rağmen meydana gelen suçu aydınlatarak faillerini yakalamak üzerine kuruludur. 20. Yüzyıl başlarında Konya polislinin de suçu aydınlatmak konusunda benzer çalışmalar yaptığı anlaşılmaktadır.

Bu bağlamda ihtiyaç nedeniyle süvari polislinin kurulması için teşebbüsler yapılmıştır. 29 Aralık 1912 tarihinde Konya Emniyet Müdürlüğünden Dâhiliye Nezaretine yazılan ifadelerde zamanın polislik anlayışının öncelikle suçu önlemek, önlenememişse faillerini hemen yakalamak olduğu belirtilmiştir.⁵³

⁴⁸ Adem Topkaya, **Salnamelere Göre Konya Vilayeti**, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Konya 2007, s 12.

⁴⁹ Topkaya, **Salnamelere Göre Konya Vilayeti**, s 15.

⁵⁰ BOA. DH. EUM. MTK.74/12.; “Konya şehri vasi ve emakini dağınık bir halde olup gerek muhacirinin ve gerek birçok yabancının gündün güne teksir etmesine ve şimendifer güzergâhı olduğu cihetle hal ve şanı namalun bazı eşhasın da gelip gitmekte olmasına binaen...” -

⁵¹ BOA. DH. EUM. SSM. 10/73.

⁵² BOA. DH. EUM. MTK.74/12.

⁵³ BOA. DH. EUM. MEM.23/1.; “...binaenaleyh vukuata meydan bırakmamak ve hudusu halinde mütecasirlerini hemen yakalamak için süvariye ihtiyaç görülmekte olduğundan...”

Konya teşkilatı bu amaç doğrultusunda devriyeler çıkarmaktaydı. 1912-13-14 yıllarında Konya polisinin durumuyla ilgili raporda personel yetersizliğinden dolayı yeterince devriye çıkarılmadığından bahsedilmektedir. İletişim ve ulaşım imkânlarının yetersiz olması polisin alan hâkimiyetinde devriyeleri kullanmasına yol açmıştır.⁵⁴

Konya ve çevresinde meydana gelen kaçakçılık önemli bir sorun olarak takip gerektirmekte idi. Kaçakçılığın önlenmesi konusunda 25 Kasım 1913 tarihinde Konya Emniyet Müdürlüğü Genel Müdürlükten bir talepte bulunmuştur. Antalya–Alanya arasındaki kaçakçılığın deniz yoluyla gerçekleştirildiği tespiti bu alandaki ihtiyacı gündeme getirmiştir.

“...Antalya livasında kaçakçılığın men'i esbabının istimali için de bir motora ve Alaiye kazasına iki kayıkla bir sandal tahsisine ihtiyaç duyulmaktadır...”⁵⁵

Polisin önleyici polislik hizmetinde başarılı olabilmesi için görev yaptığı alanın risklerini, imkânlarını, demografik ve politik yapısını, sabıkalılarını, toplum önderlerini, kısaca toplumu oluşturan tüm katman sınıf ve grupları yakinen tanıması gerekir. Bu amacı gerçekleştirmek amacıyla 1913/14 yıllarında Konya’da bulunan mahkûm, serseri, şüpheli şahıslar, mektep, medrese, cami, tekke, kilise, eczane ve hastane çalışanları, muhtarlar, çamaşırcı, çilingir, dellallar, silah satanlar, gerek idareten ve gerek hükmen Konya’ya gelenler, düşman devlet vatandaşları ile Arap ve Ermeniler tespit edilerek kayıt altına alınmıştır.⁵⁶

c) Polisiye Bir Vak’a

Günümüzde meydana gelen bir olay, faili belli ve özel soruşturma teknikleriyle soruşturulması gereken bir olay değilse polis merkezleri tarafından takip edilmektedir. Polis merkezlerinin imkân ve kabiliyetleriyle çözülemeyecek özellikle fail-i meçhul olaylar konularında uzmanlaşmış birimler tarafından takip edilmektedir.

Bu bağlamda Konya Emniyet Müdürlüğünde 1913’de *Taharri Komiseri* unvanı ile bir ikinci komiserin emrinde, bir komiser muavini ve 7 polisten oluşan bir ekip oluşturulmuştur. Oluşturulan ekibin görevi, karakolların takip ve araştırmasına rağmen aydınlatamadıkları olayları aydınlatarak faillerini yakalamak olarak belirlenmiştir. Ayrıca bazı şüpheli şahısların takip ve tarassudu da bu ekibin göreviydi.⁵⁷

Söz konusu polisiye vak’ada 31 Ağustos 1918’de gece saat 11.30 sıralarında nokta vazifesine gitmekte olan Merkez Karakolunda görevli 74 numaralı polis memuru Abdullah Efendi, Kapaklı kahve önünden geçtiği sırada Saman Pazarı mevkiinde bulunan Başkâtibin hanında ikamet eden Alman askerleri tarafından şehit edilmiştir. Olay yerine ilk giden Merkez

⁵⁴ BOA. DH. EUM. SSM. 10/73.; *Devriyeyi bir polis memuru ile bir takviye neferinden tertip iden polis karakolu...*”.

⁵⁵ BOA. DH. EUM. MH. 88/42.

⁵⁶ BOA. DH. EUM. SSM. 10/73.; “... mahkum, serseri, maazann-ı su-i eşhas, cami, tekke, mekteb, medrese, kilise, hastane, müstahdemi... mekteb muallimleri, eczacılar, ve şirketler ile, reis ve aza ve müstahdemi, çamaşırcı, lekeci, kolacı, çilingir ve dellal, silahçılar, fabrikalar, ve gerek idareten ve gerek hükmen vürud iden eşhas ile düvel-i mütehasimeteb’ası ve maahicreten..... vürud iden Ermeniler ile Arap aileleri ve milliyetçileri ve mahalle muhtarını muntazaman kayd edilmiştir...”.

⁵⁷ BOA. DH. EUM. SSM. 10/73.; “polisin, karakolların takibat ve taharriyatına rağmen zahire ihraç idemediklericeraimin faillerini taharri ve tecessüs ve bazı şüpheli kesianntakib ve tarassudu ve vekayi-i hafiyenin tezahürü zimmında teşkili elzem olan taharri heyeti teşkil edilmiş ve komiser-i saniye taharri komiseri ünvanıvirilerek bir muavin ve yedi polis tefrik edilmiştir,...”.

ve Sarı Yakup Karakolu personelidir. Personel henüz hayatta olan Abdullah Efendi'ye yaklaşıp olayın sebebini sormak istemiş, ancak Alman askerlerinin yayılım ateşinden dolayı geri çekilmek zorunda kalmış, dolayısıyla da Abdullah Efendi'nin ifadesine başvurulamamıştır.⁵⁸

Konu jandarmaya ve Alman garnizon komutanlığına haber verilmiştir. Alman askerlerinin komutanı olan binbaşya kolluk kuvvetlerinin görevlerini yapmalarına engel olunmaması ve bu konuda lazım gelin tahkikata başlanacağı bildirilmiştir. Olaymüdde'i-ı umumi (cumhuriyet savcısı) vekiline bildirilmiştir. Olay yerine gelerek maktulün durumunu inceleyen savcı, gece vakti olmasından dolayı hükümet dairesine dönmüş ve *İlk Soruşturmaya* başlamıştır. İlk soruşturmada; polis memuru Abdullah Efendi'nin, Alman askerlerinin ikamet ettiği hanın önünden geçtiği esnada handan gelen gürültü ve yardım çağrısını işiten bekçi Rüstem'in haber vermesi üzerine, bekçi Rüstem'i de yanına alarak konuyu anlamak üzere hanın kapısı önüne vardığı, Alman askerlerinin aniden hücum ederek tüfek dipçığıyle Abdullah Efendi'nin başına vurarak beynini dağıtmaları sonucu hayatını kaybettiği anlaşıldı.⁵⁹

Soruşturmanın ileriki safhalarında Alman askerleri hükümet dairesinde dinlenmiştir. Askerler; kendilerinin handa oturdukları sırada dışarıdan işittikleri silah sesleri üzerine dışarıya çıktıklarında bir şahsın yerde yattığını, birkaç şahsın da çevrede dolaşmakta olduklarını, kendilerine ateş edilmesinden dolayı silahla karşılık verdiklerini, Abdullah Efendi'nin öldürülmesi olayıyla ilgilerinin olmadığını, elbiselerindeki kan lekelerinin ise burunlarından ve yüzlerindeki yaralarından kaynaklandığını ifade etmişlerdir. Yani, olayla bir ilgilerinin olmadığını ifade etmişlerdir. Ertesi gün güneş doğunca olay yerine tekrar gidilmiş ve Alman askerlerinin ifadeleri dikkate alınarak hanın dış duvarlarında yapılan incelemede herhangi bir kurşun izine rastlanmamıştır. Han içerisinde Alman askerlerinin kaldıkları odada yapılan incelemede Simercan isimli askerin yatağının altında bir adet tüfek bulunmuş, tüfeğin dipçik tarafından ikiye ayrıldığı görülmüş, üzerinde kan lekesi tespit edilmiştir. Durum Simercan'a sorulduğunda; tüfeğin kendisine ait olduğunu, otomobil ile görevinden gelirken tüfeğin otomobilden düşerek dipçığın kırıldığını, kan lekelerinin ise dudağından aktığını ifade etmiş, ancak tüfeğin iç tarafında kan lekelerinin bulunmasından, Abdullah Efendi'nin başına vurularak ölümüne sebebiyet veren tüfek olduğu anlaşılmıştır. Merkez Gureba Hastanesinde görevli doktor tarafından yapılan otopside, kafadaki çatlaklık ve diğer yaralara nazaran, maktulün başına tüfek dipçığı veya kasaturanın keskin olmayan tarafıyla veya odun mahsulü bir cisimle şiddetle vurulmasından vefat eylediği doktor raporu içeriğinden anlaşılmıştır.⁶⁰

Ölümlerle sonuçlanan vukuatta Alman askerleri baş roledir ve olay bu açıdan diplomatik bir durum kazanmıştır. Osmanlı Devleti ile Avrupa devletleri arasında bu konularla ilgili bir anlaşma yapılmıştır. 30 Ağustos 1917 tarihli ve müttefik devletler ordu mensupları tarafından Osmanlı topraklarında işlenen suçların muhakeme mercilerini belirleyen kararnameye göre, bu gibi sanıkların muhakeme mercii Alman divan-ı harbi olduğundan, sanıklar söz konusu merci tarafından yargılanmışlardır.⁶¹ Yargılama sonunda sanıklardan Sicerman sekiz sene kürek cezası ve Alman ordusundan atılarak rütbesinin geri alınması, Uste beş sene hapis ve

⁵⁸ BOA. DH. EUM. Asayiş Kalemi (AYŞ.) 46/6.

⁵⁹ BOA. DH. EUM. AYŞ. 46/6.

⁶⁰ BOA. DH. EUM. AYŞ. 46/6.

⁶¹ BOA. DH. EUM. AYŞ. 46/6.

rütbesinin geri alınması, Hulçer bir sene üç ay hapis, Huber ise bir sene hapis cezalarına çarptırılmışlardır.⁶²

Sonlarken;Osmanlı Devleti 1860'lardan sonra asayiş ve güvenlik ile ilgili düzenlemelere hız vermiş, ilk etapta başkent İstanbul'da uygulamalara geçmiştir. Bu ilk adımı takiben 1901-1902 tarihlerinde Konya'da da polis teşkilatı ihdas edilmiştir. Konya Vilayeti oldukça geniş bir alanı kapsıyordu. Bu nedenle zaman zaman memur sayısının artırılması gündeme gelmiş, gerekli görüldüğü için süvari polisler devreye girmiştir. Bunun yanında vak'aları daha kolay kontrol etmek için de karakol sayılarının artırılması ihtiyaç hasıletmiştir. Polislerin maaşları unvanlarına göre tahsis edilmişti. Ekim 1910 itibarıyla Baş komiser aylık 1000 kuruş maaş alırken düz bir polis memuru 400 kuruş almakta idi.

Teşkilatın lojistik donanımı günün şartlarına göre olgunlaşmıştı. Hizmet verilen binalar valilik binası bünyesinde olup genellikle çok sağlıklı koşullara sahip değildi. 1914 yılı için emniyet binası olarak kiralanmak istenen mekanın kirası 1000 kuruş idi. Ertuğrul Oteli adlı bir otelin odaları da bu amaçla kiralanmıştır.

Güvenliğin sağlanması teknoloji ile yakından ilgilidir. Konya polis teşkilatı günün koşullarında teknolojiyi kullanmıştır. 18 Kasım 1914 tarihi itibarıyla Konya Emniyet Müdürlüğünün 15,399 km telefon hattı vardır. Bunun sadece 2 kilometresini hükümet döşemiş, kalan hattın ücreti halk tarafından karşılanmıştır. Merkezlerde telefon kullanımı yaygındı ve şubeler birbirine iç hat ile bağlanmıştı. İhtiyaç nedeniyle bir adet fotoğraf makinesi talebi genel müdürlük tarafından uygun bulunmuştu.

⁶² BOA. DH. EUM. AYS. 46/6.; "Sicerman sekiz sene kürek ve Alman ordusundan dardına ve rütbesinin ref'ine ve Üstenin beş sene hapisle kezalik rütbesinin ref'ine ve diğer refikleri Hulçer'in bir sene üç ay ve Huber'in bir sene hapsine karar virilmiş ve bu babda....."

TABLOLAR

1. 1913 Konya merkez karakol isimleri, mevcut personel ve ihtiyacı gösterir tablo.⁶³

KARAKOLHANE İSMİ	İHTİVA ETTİĞİ MAHALLE SAYISI	KARAKOL HANENİN MEVCUT HAZIRI			İLAVE LAZIM GELEN		
		Komiser	Komiser Muavini	Polis Memuru	Komiser	Komiser Muavini	Polis Memuru
Hükümet Dairesi	25	2	6	15		2	2
İstasyon			1	2	1		4
Feridiye	15		1	5	1		4
Larende	15		1	6			2
Sarı Yakup	16		1	6	1		2
Sarı Hasan	14		1	4	1		2
Köprübaşı	28		1	6	1		2
Topraklık	19		1	5			2
TOPLAM	148	2	13	49	5	2	20

2. 1917 Haziranında Konya'daki polis memuru ve ikmal efradı sayıları.⁶⁴

	Konya Merkez Livası	Akşehir Kazası	Karaman Kazası	Ereğli Kazası	Koçhisar Kazası	Isparta Sancağı	Burdur Sancağı	Toplam
Polis Memuru	75	4	2	3	2	7	6	99
İkmal Efradı	82	3	2	4	2	-	-	93

⁶³ BOA. DH. EUM. MTK. 74/12.

⁶⁴ BOA. DH. EUM. MEM. 90/63.

3. 333 senesi Haziran zarfında polis memurlarıyla takviye efradının eslihasının cins ve nev'ini mebni cedveldir.⁶⁵

Liva Veya Kazası	Polis Memuru	İkmal Efradı	Silahları			Sureti Umumude İstihdamı
			Şınaydır	Vinçistir	Browning	
Merkez Konya livası	75	82	82		75	
Akşehir Kazası	4	3	3		4	
Karaman Kazası	2	2	2		2	
Ereğli Kazası	3	4	4		3	
Koçhisar Kazası	2	2	2		2	
Isparta Sancağı	7				7	
Burdur Sancağı	6				6	
Depo mevcudu			8			9
Toplam	99	93	101		109	

KAYNAKLAR

ARŞİV BELGELERİ

BOA. Dahiliye Mektubi Kalemi (DH. MKT.) 2014/85.

BOA. Dahiliye Nezareti Emniyet-i Umumiye Muhasebe Kalemi (DH. EUM. MH.) 19/22, 260/27, 194/93, 70/85, 164/20, 88/42, 189/20, 105/62, 157/9.

BOA. DH. EUM. Muhaberat ve Tensikat Kalemi (MTK.) 74/12.

BOA. DH. EUM. Seyr ü Sefer Kalemi (SSM.) 10/73.

BOA. DH. EUM. Memurin Kalemi (MEM.) 69/53, 90/63, 37/10,23/1, 41/11, 194/70, 18/21.

BOA. DH. EUM. Ecanib Kalemi (ECB.) 90/63.

BOA. DH. EUM. Levazım Kalemi (LVZ.) 23/53A, 69/50, 136/45, 26/7, 43-A/81, 43/93.

BOA. DH. EUM. Asayiş Kalemi (AYŞ.) 46/6.

MAKALE VE KİTAPLAR

ACARLI, M. Tayfun, Osmanlı İmparatorluğu Döneminden Bugüne Emniyet Hizmetlerinde Kullanılan Silahlar, Çağın Polisi Dergisi, S:5 2009.

ALYOT, Halim, **Türkiye'de Zabıta**, Kozan Ofset, Ankara 2008.

ÇADIRCI, Musa, **Tanzimat Döneminde Anadolu Kentlerinin Sosyal ve Ekonomik Yapısı**, TTK Yayınları, Ankara 1997.

⁶⁵ BOA. DH. EUM. Ecanib Kalemi (ECB.) 90/63.

ŞAHİN, Eyüp, “Osmanlı’dan Cumhuriyete Türk Polisinin Eğitimi”, *ÇAĞIN POLİSİ DERGİSİ*, S: 98.

TONGUR, Hikmet, *Türkiye’de Genel Kolluk*, Kanaat Basımevi, Ankara 1946.

TOPKAYA, Adem, *Salnamelere Göre Konya Vilayeti*, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Konya 2007.

TUTKUN, Ömer Faruk, *Tarihi Süreç İçerisinde Türk Polis Teşkilatının Kuruluşu, Organizasyonu, Fiziksel Yapılanması, Aday Seçme Şekli, Eğitim Programları ve Eğitim Süreçleri Üzerine Bir Araştırma*, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Niğde 2002.

YARCI, Güler, “Osmanlı Polis Kıyafetleri Ve Müteahhit Terziler, (1908–1923)” *TÜRK KÜLTÜRÜNDE TERZİLİK*, S:2/2 Temmuz 2009.

EK

Ek 1. Polis Memuru Abdullah Efendi’nin katledilmesi. BOA. DH. EUM. AYŞ. 46/6.

